

offervaardigheid van deze gemeente, als geheel genomen. En nu wacht de gemeente... Zij herinnert zich nog de dagen, toen wijlen Koningin Emma ter kerke kwam. De grijze Vorstin zat dan in de oude, historische kerkbank, en men kon zien, dat heel de dienst haar ter harte ging. Dat zij meeleeft, dat het Woord ingang had tot haar hart. Hoeveel zegen die kerkgangen van de Vorstin hebben verspreid in de gemeente, zal pas in de eeuwigheid bekend worden aan ons. Moge God ook het jonge vorstelijke paar zóó ten zegen stellen voor de geloovigen in Baarn. In een tijd, waar honderdduizenden tot hen opzien in blijde verwachting en hoop, kan één vorstelijk gebaar zooveel goed doen, ook aan de gemeente des Heeren. Wij wenschen onze geliefde prinses en gemaal een rijken zegen van God toe bij hun verblijf op Soestdijk in het algemeen, en bij hun kerkgang aldaar in het bijzonder. W. L.

ROSWITHA BITTERLICH, EEN ZESTIEN-JARIGE SCHILDERES

Er is in „wonderkinderen” als verschijnsel beschouwd, iets dat ons bijna griezelig aandoet. Een knaap, die met verbluffend gemak en fijne muzikaliteit op zijn viool werken speelt waarvoor een oudere kunstbroeder, en toch heusch niet de eerste de beste, jarenlange studie noodig heeft gehad; een Mozart, die eigenlijk nauwelijks als hij een beetje schrijven kan ook al pianoconcerten componeert; een Albrecht Dürer, die verbluffend knappe teekeningen maakt op elfjarigen leeftijd, zij allen onstellen ons eigenlijk evenzeer door hun prestaties, als zij er ons genot door verschaffen. Er is iets tegennatuurlijks in. De snelle bloei van deze talenten doet ons denken aan die wonderplanten, die Indische fakirs (naar men zegt! ik zou het ook nog eerst moeten zien) planten in potten, en die in een kwartier tijds ontkiemen, opgroeien en bloeien en weer verwelken. Ach, vaak is het met die kinderlijke talenten ook zoo als met die bloemen waarvan Kloos zegt, dat ze in den ochtend van hun bloei vergaan. Lang niet altijd! De bovengenoemde voorbeelden van Mozart en Dürer zijn er een bewijs van. En tegenover het jonggestorven vioolfenomeen Stefan Parthos staat een nu langzamerhand de kinderschoenen ontwassen Yehudi Menuhin met zijn tot manlijkheid gereijpte talent. En toch! Er is in de prestaties van „wonderkinderen” altijd iets dat ons ons hart doet vasthouden. Wat een gevaren bedreigen zoo'n jeugdig talent. Allereerst van den kant der vaak niet kwaad bedoelde maar toch dikwijls in laatste instantie op exploitatie uitlopende leiding van ouderen. Mozart b.v. heeft zijn slechte gezondheid op lateren leeftijd voor een deel te danken gehad aan het reizen en trekken van zijn kinderjaren. Doch afgezien van zulke gevaren van buitenaf, in het talent zelf van zoo'n „wonderkind” ligt iets broos, iets dat ons onszelf doet afvragen of de geest van een kind eigenlijk wel sterk genoeg is om de weelde van een zoo groot talent te dragen, een gedachte die wij als het ware vonden uitgedrukt in een teekening van het jonge schilderesje over wie wij hier iets willen zeggen: Maria met een kroon, die haar het hoofd doet buigen onder haar last.

Roswitha Bitterlich, het schilderesje uit Innsbruck, dat sedert enkele tentoonstellingen, in 1932 de eerste te Innsbruck zelf, in 1935 te Weenen, persoonlijk door den Oostenrijkschen Bondskanselier Schuschnigg geopend, aan haar talent meer ruchtbaarheid hebben verschaft, de wereld in verbazing gebracht heeft door haar prestaties, is thans zestien jaar oud. Zij begon reeds te teekenen toen zij 2½ jaar oud was: kinderlijk gekrabbel, dat van dat van andere kinderen hoogstens afweek door grootere fantasie. Op zevenjarigen leeftijd schilderde zij haar eerste olieportret. Les heeft zij nooit gehad. Toen zij negen jaar oud was, heeft men gepoogd haar anatomie bij te brengen, doch na twee lessen op moeten geven, om haar tegenzin te overwinnen. Een latere poging heeft niet veel meer resultaat gehad, meen ik. Thans bezoekt zij het gymnasium en des avonds na het avondeten, als het huiswerk gedaan is, gaat zij onder de lamp zitten teekenen. Vandaar dat het aantal schilderijen slechts klein is; die ontstaan vrijwel alleen op vrije dagen, in onmogelijk korten tijd: binnen één, twee, hoogstens drie dagen heeft zij haar doek kant en klaar. Overigens is zij zelf over haar werk allerminst tevreden, en voelt zich verlegen, wanneer men haar lof toezwaait over iets wat haar zoo maar is komen aanwaaien. Zelf spreekt zij wel eens de hoop uit „later nog eens iets goeds



Roswitha Bitterlich

te kunnen maken.” Hierin ligt dus wel opgesloten, dat zij weinig geeft om het tot dusver door haar gepresterde, dat zij meer als tijdverdrijf beschouwt.

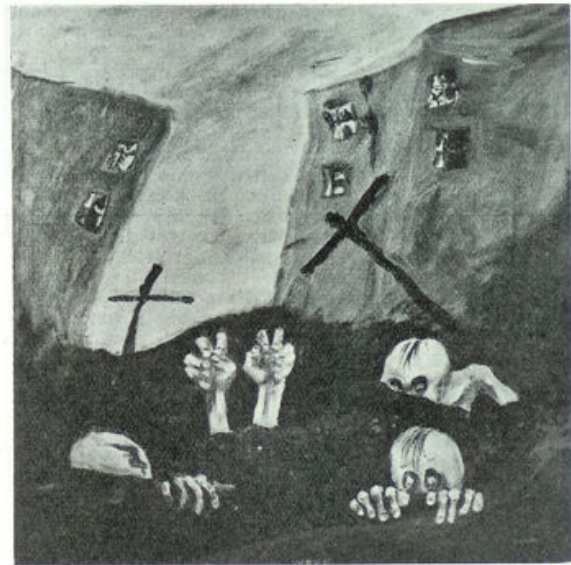
Toen de eerste tentoonstelling van haar werk te Innsbruck gehouden werd, moet het haar een grooten schok gegeven hebben al dat werk waarvan zij voor een deel het bestaan niet eens meer vermoedde daar terug te zien. Het gevoel van schaamte plotseling zich als het ware op een podium prijsgegeven te zien aan de publieke belangstelling, verklaart misschien een van haar wonderlijk fantastische teekeningen: die van het prinsesje, dat alleen in de hal wil wandelen, doch achter iederen pilaar de glurende oogen van een hoveling bespeurt.

In ieder geval — en hierop legt Roswitha's moeder, die haar werk in Nederland is komen exposeeren, sterk den nadruk — is zij even „gewoon” als alle andere kinderen van haar leeftijd, even vroolijk en even goedgehartig.

Beschouwen we nu het tentoongestelde werk zelf, dan vallen we toch, het feit vasthoudend, dat dit alles door een kind van normale kinderlijke allures geproduceerd is, van de eene verbazing in de andere. Roswitha mag dan een „gewoon” kind wezen, haar fantasie gaat toch in ieder geval ver boven het kinderlijke uit. Niets is er, wat die fantasie niet aan 't werk zet, van de diepte der zee tot de hoogte der sterren toe. Deze mededeeling dient letterlijk genomen te worden. Geïnspireerd door den nachtelijken sterrenhemel en door den klank van de namen der sterrebeelden, die zij in haar atlas vond, schiep haar fantasie een aantal voorstellingen in aquarellen van de sterrenbeelden: Orion, Sirius, Aldebaran, de Poolster, enz., waar zij in een zelf gevonden soort geheimschrift de namen bij zette, als een soort verweer tegen de publiciteit van de bovengenoemde tentoonstelling op haar 12e jaar. Verder is er niets wat haar fantasie niet aan 't werk kan zetten: wat zij persoonlijk beleeft of ziet in haar omgeving (nadat in de buurt van Innsbruck een blindengesticht is geopend, verschijnen b.v. opvallend veel voorstellingen van blinden in haar werk), wat zij toevallig opvangt (vooral de Tirolsche sprookjes moeten haar zeer geboeid hebben als kind), wat zij leest zelfs kan haar een tijd zóó boeien, dat zij geruimen tijd aan een bepaalden stijl vastzit. Zoo b.v. waren de Indianen-verhalen van Karl May aanleiding tot een geheele cyclus Indiaansche voorstellingen en een boek Chineesche sprookjes tot een aantal teekeningen in Chineeschen stijl. Wat wonder trouwens, als een zoo spoedig opgewekte

fantasie in haar vormgeving steun zoekt in verschillende „stijlen.“ We willen Roswitha daarom er niet te hard over vallen als wij b.v. vaak, misschien te vaak, in haar werk herinneringen meenen tegen te komen aan o.a. Käthe Kollwitz, al valt het niet te ontkennen dat er in dit fabelachtige assimilatievermogen groote gevaren liggen. Doch het is, gelooven we, nu eenmaal onvermijdelijk, dat een zoozeer op zich zelf werkelijk ongebreidelde fantasie nog niet een eigen totaal oorspronkelijke vormgeving verkregen heeft. In deze fantasie zit op zichzelf zooveel oorspronkelijks, dat we het haar heusch niet te zwaar moeten aanrekenen. Dat deze fantasie oorspronkelijk is, daarvan kan men zich bij de beschouwing van dit werk telkens met verbazing overtuigen. Honderden malen in de geschiedenis is de schilderkunst in het onderwerp behandeld van het hierbij gereproduceerde schilderij: de boodschap van den engel aan Maria. Bij mijn weten echter nooit in de door dit schilderij weergegeven opvatting. Wie heeft aan dit kind (van 14 jaar, toen zij het schilderde!) zoo de diepte van de roeping van Maria leeren verstaan, dat zij kwam op deze voorstelling, van dezen reusachtigen engel met het door de haren verborgen gelaat (karakteristiek voor Roswitha), die Maria een doornenkroon met rozen komt opzetten. Wie heeft haar zoo de eenzaamheid doen beseffen van de twee muzikanten, afgebeeld op het schilderij: „de nooit gekenden“? Hoe komt zij erbij, bij dien Ahasverus, dien wandelenden Jood, die den dood zoekt, maar niet sterven kan en in bewuste tarting van het gevaar op vermolmden balken voortwandelt boven de kloof van een steeg. Merkwaardig trouwens, dat deze fantasie, die vaak het caricatuur-humoristische niet versmaadt, daarnaast zoo sterk wordt aangetrokken door het macabere, het griezelige. En alweer zeggen we: hoe komt zoo'n kind erbij, als we staan voor een schilderij als dat van dien waanzinnige, die in zijn cel wild in 't ronde danst, „vioolspelende“ op den afgebroken strop, dien hij om den hals heeft? Men moet overigens eenigszins voorzichtig wezen, indien men van dit en andere werken van Roswitha terug zou willen concluderen op het zieleleven waarin dit werk wortelt. Kinderen zijn nu eenmaal meer vatbaar voor „griezelige“ indrukken en Roswitha heeft het tegengif tegen haar over-groote sensitiviteit medegekeregen in haar buitengewone reproductieve vermogen. Bepaalde indrukken worden daardoor ook onmiddellijk afgereageerd, zooals in het lugubere schilderij „De opstanding,” dat op een Zondag geschilderd werd onder den indruk van een preek. En toch! Als wij tegenover zoovele teekeningen van Roswitha komen te staan, waarin dit kind zich rekenschap heeft

trachten te geven van het raadsel van den dood en van dat nog haast grootere raadsel van de mensche-lijke schuld tegenover God, dan staan we toch verbijsterd. De gewone voorstelling, die we ons maken van het kinderleven, als onbezorgd en on-aangeraakt door de levensraadsels van schuld en zonde en dood krijgt hier wel een knak. Of is die heele voorstelling misschien maar een vergissing geweest? Evenals het een vergissing was van de mannen der verlichting, toen zij in de inboorlingen der Zuidzee, de natuurkinde-ren, om hun uit-gelatenheid niet zagen de groote angst, die daar-achter lag en



De opstanding

waar pas de christelijke zending mee in aanraking kwam. Is er zoo ook in de kinderpsyche misschien meer angst dan wij gewoonlijk vermoeden?

Hoe dit ook zij, er is in de wijze waarop Roswitha religieuze onderwerpen schildert of teekent, een merkwaardig primitivisme, dat ons voor een deel ook wel te verklaren schijnt uit haar Rooms-Katholieke opvoeding. Daar waar het Evangelie het menschenleven omspant, daar moet ook dit woord toch op den duur werkelijkheid worden: „de volmaakte liefde drijft de vrees buiten.“ Daar waar echter 't Evangelie zijn greep op de menschenziel verloren heeft, zooals in vele „mystieke“ Protestantsche kringen, of zooals ook veelal onder het Rooms-Katholicisme, daar staat de mensch eigenlijk tegenover de duistere machten in zijn eigen zieleleven machteloos, daar hij geen houvast meer heeft aan het Woord, dat spreekt van Gods goedertierenheid tot in eeuwigheid. Dan krijgt men eigenlijk weer een soort „primitivistisch“ christendom, waarin de natuurlijke vrees den boventoon voert, een Christendom zooals dat nog onlangs in ons land geteekend werd in Arthur van Schendels boek „Een Hollandsch drama.“ Of ook in het werk van Roswitha Bitterlich misschien niet nog eens de volmaakte liefde de vrees buiten zal drijven? Laten wij het hopen. Er is een merkwaardig schilderij in deze verzameling, nog pas vier weken geleden geschilderd, misschien onder den indruk van Timmermans' boek „Het kindeke Jezus in Vlaanderen,” waarop vier bedelaars staan afgebeeld, die het Kerstkindje vinden in de sneeuw. Op de vraag hoe het schilderij moest heeten, antwoordde Roswitha: Wel, natuurlijk: „zij vinden de Liefde!“ Een tentoonstelling als deze gaat ver uit boven het zuiver artistieke belang. Tegenover dit werk staat men telkens als tegenover een raadsel en men vraagt zich af, hoe zich dit raadsel in de toekomst zal oplossen.

Cor de Ridder

GALNOTEN

O Boecken die ick eere

En soo gemakelick en soo geerne me' verkeere,
Hoe komt ghy my te stae, dien 't ydele gerucht
Van dagelicks geklapp noch vreugde en geeft
noch vrucht?

Huijgens

In de boekenweek kunnen we aan galnoten denken. Aan de galwespen, wier steken deze noten doen ontstaan. Zoek hier geen hatelijkheid in. Ik had, om tot mijn eigenlijke onderwerp te komen, ook wel kunnen schrijven over de papyrusplant of het palmblad of over een vogelenvaar uit staart of vleugel of over het leemen tafeltje of over een beitel of over nog heel wat andere dingen — maar de foto bepaalt hier den aanloop.

Eikebladeren staan er op en eikegallen. En het aftreksel van deze gallen plus ijzervitriool en gom en dikwijls ook

387



De boodschap van den engel